

Okresní kolo Olympiády v českém jazyce 2003/2004 – 30. ročník

II. kategorie

Počet bodů:

Jméno:

Škola:

Přečtěte si následující text, z něhož vycházejí všechny úkoly:

Tehdy vede mne Všudybud po schodech na jakés pavlače, kdež hromady uzřím lidí žebříky dělajících a k obloze přistavujících; pak lezoucích zhůru, a lapajících hvězdy, a roztahujících přes ně šňůry, pravidla, závaží, kružidla, a cesty běhů jejich měřících. O čemž někteří usadíc se regule psali, kdy, kde a jak se které scházeti neb rozcházeti budou, vyměřující. I podivil jsem se opovázlivosti lidské, že až do nebe se zpínati a hvězdám regule dávati smějí: a zachutnav sobě to tak slavné umění, živě jsem se ho i sám také chápati počal. Ale poobírav se s tím, čistě jsem spatřil, že hvězdy jinak, než jim tito houdli, tancovaly.

1. Uveďte jméno autora a název díla.
2. Uveďte infinitiv k slovesnému tvaru, který je v textu druhý od konce, a uveďte frazém (ustálené spojení, rčení apod.), v němž se toto sloveso užívá i dnes.
3. Uveďte, co znamená v tomto textu slovo *pravidlo*.
4. Napište deset slov s příponou *-dlo* a uveďte, jaký základní význam tato přípona má. (Neuvádějte přejaté slovo *pádlo*.)

5. a) Vypište z textu všechny přechodníky.

b) Tyto přechodníky dejte do takových tvarů, aby na daném místě textu byly v souladu s mluvnickými zásadami dnešní spisovné češtiny.

6. Ze souvětí začínajícího *O čemž někteří* vypište slovesa označující jednotlivé děje v takovém pořadí, v jakém pojmenovávají děje probíhaly.

7. Graficky znázorněte vzájemnou závislost větných členů *cesty běhů jejich měřících*.

8. a) Uveďte, jakou funkci má dvojtečka umístěná v textu za slovem *smějí*.

b) Uveďte dvě další funkce dvojtečky v dnešní češtině.

9. Určete druh obou vedlejších vět začínajících spojkou *že*.

10. a) Daný úryvek je vystavěn – v souladu s dobovými požadavky – podle zásady dvojčlennosti a vícečlennosti, která se může uplatnit na různých jazykových rovinách. Vypište konkrétní případy, na nichž se tento princip projevuje v prvním souvětí.

b) Vypište jazykové prostředky, pomocí kterých se v úryvku dosahuje úzké návaznosti jednotlivých souvětí, a tyto prostředky slovnědruhově zařaďte.

c) Dopište k danému úseku textu jednu větu nebo souvětí odpovídající principům popsaným v bodě a) a b).

Okresní kolo OČJ 2003/2004 – 30. ročník – II. kategorie – řešení:

1. Jan Amos Komenský: Labyrint světa a ráj srdce

Bodování: za správnou odpověď – 1 bod.

2. *housti*: užívá se ve rčení *Nouze naučila Dalibora housti*.

Bodování: za správnou odpověď – 1 bod.

3. „pravítko“

Bodování: za správnou odpověď – 1 bod.

4. Příklad řešení: *bidlo, bydlo, divadlo, kadidlo, kusadlo, lákadlo, lepidlo, madlo, mazadlo, motovidlo, mýdlo, osidlo, platidlo, plavidlo, pojidlo, rádlo, rydlo, rypadlo, ředidlo, sedadlo, stavědlo, stavidlo, strašidlo, svítidlo, šídlo, škrtidlo, šlapadlo, trdlo, tykadlo, udidlo, zavazadlo, zlobidlo, zdymadlo, žebradlo*.

Přípona má význam „prostředek, nástroj, instrument“.

Bodování: za 9–10 slov – 3 body;

za 7–8 slov – 2 body;

za 6 slov – 1 bod;

za vystižení významu předpony – 1 bod.

Celkem tedy maximálně 4 body.

5. a) *usadíc se, vyměřující, zachutnav, poobírav se*;

b) *usadivše se*, ostatní tvary se nezmění.

Bodování: a) za uvedení všech čtyř přechodníků – 1 bod;

b) za správné převedení do dnešní podoby – 1 bod.

Celkem tedy maximálně 2 body.

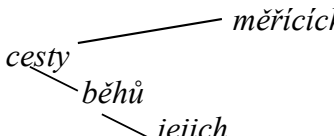
6. i) *usadíc se*;

ii) *psali* a zároveň *vyměřující*;

iii) *scházeti budou* a zároveň *rozcházeti budou*.

Bodování: za náležité seřazení všech požadovaných sloves – 2 body;

při jedné chybě odečtete 1 bod (záporné body se nedávají).

7. 

Bodování: za věcně správné a graficky odpovídající znázornění – 1 bod.

8. a) Příklad řešení: Dvojtečka odděluje dvě odpovídající části složitěho souvětí (tzv. periody), mezi nimiž je nějaký logický, časový, důsledkový, stupňovací apod. vztah. / Část za dvojtečkou vyplývá z tvrzení před dvojtečkou. / Dvojtečka dělí popisované děje do dvou časových fází.

b) Další funkce dvojtečky: uvádí citát, výčet, zdůvodnění, vysvětlení apod. (uznávejte i funkci oddělovače hodin a minut – 8:30).

Bodování: a) za výstižnou formulaci – 1 bod;

b) za uvedení dvou funkcí dvojtečky – 1 bod.

Celkem tedy maximálně 2 body.

9. přívlastková a předmětná.

Bodování: za správnou odpověď – 1 bod.

10. a) *dělajících – přistavujících*;

lezoucích – lapajících – roztahujících – měřících (možno spojit s předcházejícími dvěma přídavnými jmény v jednu řadu);

šňůry – pravidla – závaží – kružidla.

b) *o čemž* – předložkový pád vztažného zájmena / předložka a vztažné zájmeno, *i* – částice, *ale* – částice. (Neodečítejte žádné body, i když soutěžící navíc vypíše příslovce *tehdy*, které odkazuje mimo úryvek, nebo spojku *a* uvádějící druhou část třetího souvětí.)

- c) Podstatou úkolu je vytvoření bohatěji rozvitě věty (nebo souvětí) s alespoň jedním několikanásobným větným členem, která je uvozena nějakým slovem s navazovací funkcí (částicí, vztažným zájmenem, spojovacím výrazem apod.).

Bodování: a) za uvedení všech 10 slov – 2 body;

při drobných nedostacích – 1 bod;

- b) za uvedení a slovnědruhové určení všech tří navazovacích slov – 2 body;

při jedné chybě – 1 bod;

- c) za vhodně navrženou větu nebo souvětí – 1 bod.

Celkem tedy maximálně 5 bodů.

11. Slohový úkol: Hodnot'te plynulost a návaznost textu, vhodný výběr lexikálních prostředků i větnou stavbu. Přihlížejte i k tvaroslovné a pravopisné správnosti.

Bodování: 0–10 bodů. Využijte celého bodového rozpětí.

Okresní kolo Olympiády v českém jazyce 2003/2004 – 30. ročník

II. kategorie

Slohový úkol.

Hvězdy jinak, než jim lidé hudou, tancují.

Napište příběh motivovaný zadaným citátem.

Doporučená délka 25–30 řádek.